

amnesty international
svenska sektionen

URUGUAY 1976

Innehåll:

Allmän bakgrund

Den ekonomiska situationen

Den rättsliga situationen

Fängelseförhållanden

Tortyr

**Lista över 22 personer avlidna
efter tortyr**

Allmän bakgrund

Uruguay, 2 500 000 invånare, åtnjöt fram till början av 70-talet ett rykte världen över som en demokratisk ö i Latinamerika. Uruguay, som under större delen av 1900-talet hade ett kollektivt statsklick var allmänt känt som "Sydamerikas Schweiz". Den konstitutionella traditionen stärktes av en icke-auktoritär regeringsmakt, politisk stabilitet, en avancerad sociallagstiftning, en hög levnadsstandard och en hög nivå inom utbildning och kultur.

Militären bröt sönder denna gamla tradition genom att man stegvis ökade sin inblandning i politiken, vilket ledde till att de inom två år fick fullständig kontroll över regeringsmakten. Denna process, som har kallats autogolpe ("självkupp"), när den folkvalde civile presidenten Juan Maria Bordaberry frivilligt steg för steg överlämnade sina maktbefogenheter till de väpnade styrkorna, skedde långsamt i motsats till de snabba militära maktövertagandena i andra latinamerikanska länder. Den egendomliga rytmen och karaktären i militärkuppen i Uruguay hänger utan tvivel samman med att det var den första kuppen i sitt slag i landet under det här århundradet. Man kan dela in händelserna under denna kupp i tre faser: oktober 1972 (när de väpnade styrkorna tvingade försvarsministern att avgå - ett nederlag för presidenten och kongressen), februari 1973 (när regeringen påtvingades en av militären kontrollerad kommitté, trots att flottans överbefälhavare avgick i protest) och juni 1973 (när kongressen upplöstes). Typiskt för varje fas är den öppna konflikten som resulterade i eftergifter från den ena sidan. Konflikten kom till uttryck i ömsesidiga anklagelser från några av lagstiftarna och den militära ledningen. Till att börja med stod presidenten på kongressens sida men han gav gradvis efter för militärens påtryckningar och svängde den ömtåliga balansen till militärens förmån. Kongressen som tidigare kraftfullt hade fördömt de väpnade styrkornas egenmäktiga hållning tvingades nu på defensiven för att förhindra att några av dess medlemmar fängslades, anklagade för olika brott (som korruption, samröre med Tupamaros etc.) Kongressen upplöstes slutgiltigt den 27 juni 1975. Den ersattes med ett statsråd (Consejo de Estado) på 25 personer som utnämns av presidenten och som är hårt styrt av militären och utan makt att påverka politiken eller att bromsa de väpnade styrkornas utsvävningar. Den verkliga makten ligger nu hos det nationella säkerhetsrådet (Consejo de Seguridad Nacional), COSENA, ett beslutsfattande organ som styrs av militären.

Utvecklingen, som ledde fram till militärens ökande inblandning i politiken har utan tvivel samband med det hot mot statsapparaten som utgjordes av förekomsten av en stark stadsgerilla. Tupamaros (Movimiento de Liberacion Nacional), MLN, bildades under mitten av 60-talet under ledning av den militante advokaten Raul Sendic. Sendic hade arbetat tillsammans med sockerrörsarbetare i Norra Uruguay under deras kamp för bättre löner och arbetsförhållanden och inspirerat dem till en mer våldsinriktad linje som alternativ till den parlamentariska processen. Tupamaros-rörelsen hade brett stöd från medelklassen och akademikerna och deras Robin Hood-taktik i början att råna banker och dela ut pengarna till de fattiga vann sympatier i vida kretsar av det uruguayanska samhället. Tupamaros aktiviteter bestod i början mest av att dela ut politiska pamfletter, att avslöja kända finansmäns skumraskaffärer osv, men de gled gradvis över till mer våldsinriktade stadsgerilla-aktioner som bankrån och kidnappningar som ibland ledde till offrens död.

Under åren före autogolpen deklarerade regeringen långvariga undantagstillstånd med parlamentets godkännande. Polisen hade under åtskilliga år ansvaret för säkerhetspolisens operationer tills ansvaret övertogs av de förenade styrkorna (polisen samt de väpnade styrkorna). I april 1972 förklarades att det rådde inbördeskrig och regeringen fick fullmakt att bekämpa upproret. Efter några månader satt Tupamaros främsta ledare i fängelse och rörelsen var i praktiken oskadliggjord. Efter att nästan ha uppnått sitt mål 1973 att krossa upproret sökte de militära ledarna efter nya aktioner där de kunde utnyttja den samlade energi och prestige som inte hade funnits tidigare.

Med mer än 20 000 man är den uruguayanska armén en av de största på kontinenten i relation till befolkningen. Därutöver finns den nationella polisen och marinpolisen, totalt 17 000 man, som efter februari-krisen 1973 passivt gjort gemensam sak med armén i dess politiska aktioner. Men arméns styrka är i alla fall otillräcklig för att förhindra angrepp från både de fredliga argentinska eller de brasilianska väpnade styrkorna. På grund av denna ringa styrka internationellt sett betraktade man tidigare den uruguayanska militären enbart som en dekorativ styrka, som det minimum som var nödvändigt för ett "normalt" land. Tidigare var uruguayanerna faktiskt stolta över denna relativa svaghet, därför att den underströk den civila karaktären i deras samhällssystem. I motsats till de flesta latinamerikanska länder grundades inte Uruguays armé på allmän värnplikt, utan snarare på yrkesmilitärer, något som skapade en kåranda. De meniga soldaterna kom vanligen från de lägsta samhällsskikten och de utgjorde tillsammans med officerarna en sluten krets. I toppen av hierarkin fanns 21 generaler och 125 officerare. Den höga omsättningen inom ledarskiktet framför allt före krisen i februari 1973 berodde på att den äldste generalen inom varje försvarsgren tvångspensionerades vartannat år med generösa pensionsförmåner.

För att betona den civila regeringens oberoende stadgade 1967 års konstitution att presidenten var chef över de väpnade styrkorna och gav honom befogenheter att såväl föreslå kongressen befordran av nya generaler som att pensionera varje officer. Dessutom hade de tre försvarsgrenarna var för sig direkt förbindelse med regeringen och fram till 1970 saknades ett samordnande organ. Typiskt för förändringarna inom armén var beslutet 1970 att skapa Junta de Comendantes med representanter från var och en av de tre försvarsgrenarna. Därutöver koncentrerades inte makten till en enda person genom att en överbefälhavare över alla de väpnade styrkorna inte fanns och besluten fattades på en gemensam grund.

Det är orealistiskt att tala om en militär "kast" i Uruguay eftersom de flesta officerarna kommer från medelklassen och mer än hälften av dem från landsbygden. Den låga prestige, låga löner och ringa politiskt inflytande gav tidigare arméofficerarna ganska låg social status. Den uruguayanska överklassen lockades inte av denna image, men de lägre och mellanskikten i samhället ansåg möjligheterna till snabb befordran tilltalande.

Skillnaderna mellan generalerna beror på deras olika personligheter och detta gör det ibland konstlat att dela in dem enligt ett ideologiskt spektrum, men inte desto mindre kan man grovt dela in dem i höger-vänster eller kupp-konstitutionsanhängare.

Vid tiden för krisen i februari 1973 hade de flesta konstitutions-anhängarna rensats ut ur armén. De flesta stödde de traditionella liberala och konservativa Colorado (röda) och Blanco (vita) partierna, men några gick med i Frente Amplio (Breda Fronten - en folkfront med vänster-centeranknytning), med general Liber Seregni som frontens presidentkandidat. Sedan "kupp-anhängarna" väl fått makten över de väpnade styrkorna och framtvingat autogolpen tycktes de vara oense om hur man skulle arbeta för ett mer jämlikt samhälle. De som stödde den "brasilianska modellen" föredrog snabb utveckling utan att bry sig om det växande beroendet av utländskt kapital och den allt större klyftan mellan samhällsklasserna, medan andra stödde den "peruanska modellen" som lade tonvikten på en mer nationell och samhällsinriktad utveckling. Efter autogolpen blev det helt klart att de konservativa krafterna var i majoritet inom arméledningen. De "peruanska" krafterna omplacerades på diplomatiska tjänster och till mindre viktiga militärområden. Det allt hårdare förtrycket och misslyckade ekonomiska planer gjorde att den härskande gruppen mer påminde om den "chilenska modellen" än om den brasilianska, där samtidigt en viss uppmjukning ägt rum. Hittills är den hårda linjens män representerade av general Esteban Cristi, f d överbefälhavare och nu befälhavare över det första militärområdet, medan "Peru-anhängarna" representeras av general Gregorio Alvarez, f d sekreterare i COSENA och f n ansvarig för fjärde militärområdet.

Armén är den drivande kraften inom regimen, medan flottan och flyget tyst samtycker. Det finns uppenbarligen många konstitutionsanhängare i flottan och flyget som kommer att tvingas välja mellan ett fortsatt tyst samtycke till arméns politik och därigenom stöd åt en oförtäckt militärregim och krav på allmänna val, som gör att de hamnar i opposition mot armén under 1976 (när president Bordaberrys ämbetsperiod går ut).

Den ekonomiska situationen

Den uruguayanska ekonomin har ständigt försämrats sedan början av 60-talet. Denna kris har fortsatt och blivit värre under senare år och detta illustreras av den astronomiska ökningen i inflationstakten och levnadskostnadsindex. Inflationstakten uppgick under 1967 - 1968 till 136% och man nådde över 100% igen 1973. Reallönerna sjönk hela tiden, genomsnittslönen inom den privata sektorn var 1970 24% lägre i Montevideo än 1962 och 21,6% lägre inom den allmänna sektorn. I relation till 1971 års löner var lönerna 1972 18% lägre.

Levnadskostnaderna steg 1973 med 77,5% och under de första tio månaderna under 1974 med 73,52%. Prisökningarna kan delvis förklaras av politiken med ständiga devalveringar för att främja exporten.

Medan den uruguayanska peson under slutet av 50-talet ansågs som en hård och stabil valuta (växlingskursen var 3,46 pesos för en USA-dollar) har ödeläggande devalveringar, följda av ständiga mindre devalveringar under senare år gett växelkurser på 1100 pesos för en USA-dollar 1973, i slutet av 1974 var kursen 2270 pesos för en USA-dollar.

Betalningsbalansen har emellertid trots stigande efterfrågan på världsmarknaden efter råvaror (83% av Uruguays export består av boskap och jordbruksprodukter) förblivit negativ. 1974 visade den ett underskott på 97 miljoner dollar och detta underskott förklaras av en hundraprocentig ökning av importen och nästan ingen ökning av exporten.

Den rättsliga situationen

De inskränkningar i de personliga fri- och rättigheterna som skett gör att tusentals uruguayaner riskerar att hamna i fängelse. Den restriktiva lagstiftningen som antogs före autogolpen och som hade till syfte att oskadliggöra Tupamaros utvidgades 1973. Domar och rättegångar har inte bara blivit hårdare, ytterligare "förebyggande" åtgärder har också stadgats. Enligt ett dekret från 7 maj 1974 åläggs statstjänstemännen och universitetsanställda att avlägga en "demokratisk ed". Dekretet från 5 juni 1975 utdömer straff för innehav av "omstörtande" (inte bara marxistisk) litteratur. I Newsweek från 2 juni 1975 står det: "De uruguayaner som misstänks överträda något av hans (president Bordaberry) dekret riskerar nästan säkert fängelse, och polisens och militärens underrättelsetjänster som den fruktade Servicio de Inteligencia de la Defensa (SID) har rätt att arrestera nästan vem de vill."

Sedan undantagstillståndet utfärdades hänskjuts allt som rör de politiska fångarna till militärdomstolar (lag 14068.7/72). Eftersom de väpnade styrkorna har en hierarkisk struktur och de ständigt underordnat sig det högsta befälet, är den militära rättsskipningen direkt knuten till militära order. Den normala rättegångsordningen störs sålunda ständigt med avsikt. I ett PM som fem försvarsadvokater lagt fram och som citeras i Review of the International Commission of Jurists (juni 1973) framförs följande klagomål:

"... den mistro som militärdomstolarna visar mot försvarsadvokaterna, de militära domstolarna är inte oberoende, de har ingen riktig utbildning för sitt utvidgade juridiska ansvarsområde, domstolstjänstemännens inkompetens, de outhärdliga dröjsmålen vid förhandlingarna, den långa häktningstiden (som vanligen varar åtskilliga månader), innan man avgör om en fånge skall ställas inför rätta eller släppas fri, domstolarna utnämner okvalificerade militärer till "allmänna försvarare" som ska föra den åtalades talan (även i fall där denne namngivit de advokater som han vill skall föra hans talan), svårig-

heterna för advokaterna att få samtala med fångarna och att vakter är närvarande vid samtalen för att kontrollera och censurera dem, att man skickar fångar till orter som ligger långt bort från deras anhöriga och advokater, att domstolarna är obenägna att lyssna till argument som grundar sig på procedurfrågor, att fall som inte har med varandra att göra förhörs samtidigt, att handläggningen av överklaganden fördröjs genom byråkratisk inkompetens och slutligen att militärmyndigheterna inte bryr sig om militärdomstolarnas beslut, bl a när det gäller frigivning av fångarna."

Ordningen vid den militära rättsskipningen har beskrivits i detalj av Internationella Juristkommissionen och Amnesty International i Report on a Mission to Uruguay in April/May 1974. Det behöver inte påpekas att när det gäller fällande dom mot politiska fångar har domarens instruktion om summarisk rättegång avgörande betydelse. Utöver det faktum att domaren inte är oberoende och ofta saknar kompetens utförs dessutom inte förundersökningen, som är början på den dossier som redogör för fakta som leder till friande eller fällande dom för fången, vid en domstol eller ens av domaren-översten, utan den utförs i barackerna av den militära underrättelsetjänsten och av officerare med lägre rang än domaren med direkta order från chefen för det regemente där de tjänstgör. Denne officer blir sålunda den verkliga domaren och juryn.

Brott mot de mänskliga rättigheterna förekommer redan från första början i den juridiska proceduren vid arresteringen. Arresteringen sker med hjälp av en stor mängd militärer som inringar området och stoppar trafiken. Det är vanligt att den arresterade genast får en huva över huvudet och handklovar. Han misshandlas i sina anhörigas och grannas åsyn och bärs bort till fångvagnen utan någon förklaring eller att man visar en arresteringsorder och utan att man talar om vart man för den arresterade eller vad som ska hända honom eller henne. På sista tiden har arresteringen i några fall skett mycket diskretare. Beväpnade män utan uniform har fört bort den arresterade i bilar utan nummerskyltar.

Därefter börjar den arresterades familj en lång pilgrimsfärd från ett militärförband till ett annat under försök, vanligen utan framgång, att lokalisera den arresterade.

I fängelserna används tortyr utan någon som helst kontroll. Enligt de rättsregler som finns och enligt lagen om militärstraffordning måste domarna närhelst en fånge eller hans eller hennes advokater eller anhöriga vidhåller att tortyr förekommit inför de militära domarna begära vederbörligt "bemyndigande" från försvarsministeriet innan de kan ingripa. Detta bemyndigande har aldrig utfärdats. Dessutom har Comision de Respecto de los Decretos Individuales vid Consejo Estado (Kommissionen för respekterandet av de mänskliga rättigheterna vid statsrådet) ålagt den lagstiftande makten funktioner (dekret 464/73) som övervakningsmyndighet för brott mot de mänskliga rättigheterna (artikel 169, paragraf 17 i Carta Politica) men den har visat sig helt ineffektiv och den ordförande som utnämnts har nyligen avgått.

När militärdomstolarna ger order om frigivning av en fånge verkställs den ofta inte och många av fångarna förs tillbaka till militärbarackerna medan en ny plågsam undersökning inleds. I andra fall händer det att fångar efter avtjänat straff skickas till andra fängelser där de hålls till statsmaktens förfogande och de frigges enbart om de går med på att lämna landet. Om de inte har råd till resan kan det mycket väl hända att de får tillbringa resten av sitt liv i fängelse. Kort sagt, inte ens de begränsade garantier för rättssäkerheten som finns inom det mycket restriktiva uruguayanska rättssystemet iakttagas av den nuvarande militärregimen.

Bland exemplen:

1. Att man oavbrutet tillämpar undantagslagstiftningen i Medidas Prontas de Seguridad (artikel 168, nr 17 i konstitutionen) som tillåter administrativa arresteringar i händelse av "inre oroligheter eller yttre aggression, .
2. Åtal för ringaktning av de väpnade styrkornas anseende (med domar på 18 månader upp till 6 år).
3. Misstankar om samröre med omstörtande element (6 - 8 år) och om olika slag av hjälp till omstörtande organisationer etc.

Alla dessa mekanismer gör det möjligt att upprätthålla ett mycket repressivt

system där den rättsliga ordningen vanligen inte iakttages.

Om en arresterad inte frigges kort efter arresteringen riskerar han antingen att sitta arresterad under mycket lång tid utan rättegång eller rättegång under militär rättsskipning.

Fängelseförhållanden

Det totala antalet politiska fångar i Uruguay har uppskattats till mellan 3 000 (av Newsweek 2 juni 1975) och 6 000 (av uruguayanska exilgrupper). Amnesty International beräknar att det finns cirka 5 000 politiska fångar i landet. Med en medborgare på 500 anhållen för politiska brott har Uruguay i december 1975 det högsta antalet politiska fångar per kapita i världen. Ungefär var 50:e medborgare har tidigare varit utsatt för förhör, tillfällig arrestering eller fängslande. För att få en riktig bild av förhållandet förföljda - förföljare bör man komma ihåg att var 50:e uruguayan tillhör de väpnade styrkorna eller polisen. Annan avslöjande statistik är att 300 000 människor (12% av landets befolkning) har lämnat landet efter autogolpen både av politiska och ekonomiska skäl.

På grund av denna stora mängd politiska fångar har de uruguayanska myndigheterna tvingats använda nya fängeslokaler som nästan alltid ursprungligen avsetts för andra ändamål. Arresterade placeras vanligen under den första perioden (som kan vara upp till ett år) i militärbaracker eller arrestlokaler, och förs senare över till permanenta institutioner som antingen sorterar under de väpnade styrkorna eller polisen. Ur olika källor har Amnesty International sammanställt en lista över fängelser, däribland 18 militärläger och barracker som tillhör armén, två flottan och två flygvapnet, två "comisarias" eller lokala polisstationer och polisens centrala högkvarter i Montevideo, två straffanstalter för en stor mängd permanenta fångar (Punte Rieles och Libertad) som tillhör de väpnade styrkorna och ytterligare tre som tillhör polisen (Punta Carretas, Cabildo och inomhusstadion El Cilindro). Det finns arrestlokaler över hela landet men de flesta är koncentrerade till Montevideo-området. Eftersom alla dessa institutioner visat sig vara otillräckliga för att ta hand om det växande antalet fångar har andra lokaler byggts om för detta ändamål, bl a en charkuterifabrik i El Cerro nära Montevideo och byggnadsarbetarförbundets tidigare huvudkvarter. Det ryktas att privata hus som antingen hyrts av eller exproprierats från de arresterade används som arrestlokaler. Flera planer har lagts fram för byggandet av nya fängelser utöver det som sägs vara under uppförande på Isla de Flores i Montevideo-bukten.

Förhållandena i fängelserna beskrivs av f d senatören Zelmar Michelini, en medlem av colorado-partiet i Frente Amplio, som nu lever i exil i Buenos Aires och vars dotter sitter i fängelse:

"Den behandling som de politiska fångarna utsätts för är inte likadan, den varierar beroende på institutionen. Man kan t o m säga att den varierar inom varje institution. Inte desto mindre är det en enorm skillnad mellan de institutioner som tillhör de väpnade styrkorna och de som tillhör polisen. I de senare och i fängelset vid det centrala polishögkvarteret är behandlingen mycket humanare och rimligare. ... Det finns också skillnader mellan de fångar som kontrolleras och administreras av de väpnade styrkorna men de karakteriseras genomgående av hänsynslös behandling av fångarna och miss-handel, fastän det ska erkännas att under vissa perioder har behandlingen kanske varit bättre och inte så skymflig, därför att det funnits en ansvarsfullare chef.

Det kan definitivt sägas att de allra värsta förhållandena råder vid de militära förbanden, både i huvudstaden och i landets inre delar. Det finns fångar som är totalt utlämnade åt den militära hierarkin och som inte har några som helst garantier för sin säkerhet eller några bekvämligheter. Vid andra militära institutioner som Punta de Rieles (för kvinnor, 14 km från Montevideo) och Libertad (för män, 50 km från Montevideo) karakteriseras fängelserutinen av omänsklig hårdhet, ständiga förföljelser och ständiga disciplinära åtgärder.

Den minsta förseelse - och vad som utgör en förseelse bestämmer den tjänstförande officerare när han så behagar - straffas med ytterst stränga disciplinstraff. Det allra vanligaste är att fången placeras i isoleringscell under flera dagar.

Den förnedrande behandlingen sker också vid besök av släktingar och advokater. Alla samtal spelas in på band, de äger rum enbart med soldater eller officerare närvarande och man får enbart samtala om det ärende som direkt föranlett besöket och ingen fysisk kontakt är tillåten.

Den stora majoriteten fångar hålls totalt isolerade i flera månader. I vissa barracker tillåts inte fångarna under långa perioder att tala, läsa, röka, vistas i solen, gymnastisera och promenera. Brevkontakt med familjerna - om den alls tillåts - begränsas till maximum två sidor två gånger i månaden. På grund av dess internationella återverkningar är general Liber Seregnis fall ett av de mest ökända fallen av isoleringsstraff. De fångar som släpps ut ur isoleringscell sover hopträngda i stora barracker, gamla järnvägsvagnar som byggts om till fångelser, celler på två meter x 1.40, eller i stall. Ett fåtal sover i sängar eller på madrasser, de flesta på filter eller tidningar på golvet med ljuset brinnande dygnet runt och förtäckta fönster. Ibland måste de vänta i timmar innan de får gå på toaletten.

När en fånge förs från sin cell, barack eller annan arrestlokal för att gå på toaletten, förhöras, registreras, föras till domstolen eller för ett besök av anhöriga har han huvudet täckt av en huva."

Med den ökande intensiteten i förtrycket finns nästan samtliga socialgrupper och geografiska områden representerade bland de politiska fångarna: parlamentsledamöter, politiska ledare, kommunalfullmäktige, ett fåtal militärer och präster, men majoriteten utgörs av vanliga medborgare. Medan fångarnas ålder varierar från minderåriga till åldringar och sjuka är de flesta mellan 20 och 40 år. Bland dem finns de flesta yrkesgrupper representerade som läkare, tandläkare, arkitekter, advokater, ingenjörer, konsthantverkare, tjänstemän etc. Men de största grupperna är fackföreningsledare och arbetare samt studenter och lärare från universitetet. Fångarnas partitillhörighet visar att fastän den överväldigande majoriteten av de politiska fångarna fram till 1972 tillhörde eller anklagades för att tillhöra Tupamaros har deras proportionella andel sedan dess skarpt minskat. Idag tillhör majoriteten de konstitutionella och ickevåldsinriktade politiska grupperna, däribland center-högerpartierna Colorado och Nacional, kristliga demokrater, socialister, populisterna, olika vänsterorganisationer och kommunister. Dessa sista grupp har nyligen blivit förtryckets viktigaste målgrupp. Efter att ha arresterat dess ledare har säkerhetsstyrkorna intensifierat förföljelserna av vanliga partimedlemmar över hela landet. Som exempel kan nämnas den arresteringsvåg som ägde rum i början av november 1975 då mellan 400 och 500 personer arresterades.

Brutaliteten mot fångslade, både de som sitter i fängelse och mot dem som inte ens kommit till en arrestlokal blev definitivt mycket hårdare efter mordet på överste Ramon Trabal, f d chef för den militära underrättelsetjänsten 1974. Regimen hävdade att han dödats av Tupamaros i exil, fastän det enligt andra källor var extrema högermän inom militären som var skyldiga.

I vad man antar vara vedergällning för detta mord och för att förhindra ytterligare mord på militära ledare hålls Tupamaros fångslade som gisslan under fruktansvärda förhållanden.

Dessutom blir en del fångar inte ens arresterade. Kropparna av fem unga uruguayaner (tre kvinnor och två män) som enligt ryktet tidigare haft förbindelser med Tupamaros, påträffades döda 65 km från Montevideo med tydliga spår av tortyr.

Tortyr

Behandlingen av fångarna har snabbt försämrats. Användning av tortyr har blivit rutin i nästan alla politiska fall och dessutom har denna större mängd fall lett till att man använder grymmare metoder och detta i sin tur har haft till följd att det inträffat ett stort antal dödsfall efter tortyr. Amnesty International har separat publicerat en detaljerad lista som tar upp mer än 20 människor vilka avlidit som resultat av brutal behandling och denna lista ger säkerligen bara en del av hela bilden eftersom det är svårt att få fram information om sådana fall. Nedan följer en beskrivning över de tortyrmetoder som vanligen används i Uruguay.

- a) Planton. Detta består i att tvinga fången att stå med huvudet täckt utan mat eller vatten, orörlig i timmar eller dagar i sträck, tills han eller hon helt uttömt sin motståndskraft. Vid flera tillfällen har fångar tvingats uträtta sina naturbehov i kläderna. När de förlorar medvetandet och faller rycks de upp i håret eller misshandlas eller återupplivas med hinkar av kallt vatten. De har tvingats stå orörliga utomhus i alla slags väder, ibland vid köldgrader. De har också tvingats stå med armarna över huvudet och benen brett isär. Ibland har både män och kvinnor varit nakna.
- b) Slag. Av alla sorter, alltid utdelade när fången är bunden och har huvudet övertäckt. Karateslag, eller slag med käppar, stålstänger eller gummibatonger, eller den s k telefonen, som innebär att man slår fången samtidigt på båda öronen med handflatorna. Fångar har drabbats av många slag av organskador på grund av denna behandling, som tappade tänder, brutna revben, hål på trumhinnorna. De militärläkare som deltagit i tortyren - ty systemet har blivit så förfinat att man torterar i närvaro av en läkare så att fångarna inte avlider av tortyren - har hävdade att deras yrkeskunskande har förbättrats vad gäller dessa skador. De har upptäckt att brutna revben och hål på trumhinnorna inte kräver medicinsk vård utan läker av sig själva.
- c) Det elektriska spjutet. Användade av elektrisk ström mot fångarnas kroppar som - avklädda och våta för att uppnå större effekt - är bundna vid bräder eller britsar. Fångarna har huvudet övertäckt. Elchocker på upp till 200 volt (220 voltanses dödande) riktas mot de känsligaste delarna av kroppen: gommen, läpparna, ögonen, öronen, könsorganen, kvinnornas bröst.
- d) U-båten. Fången sänks med huvudet före ned i en vattentank och hålls nere tills han nästan kvävs. Detta kan pågå i timmar. I många fall blandas vattnet i tanken med spyor, blod och urin. Senaten har bekräftat att den välkända uruguayanska kirurgen dr Nevel Bonilla utsattes för denna tortyr 1972 och som resultat därav drabbades han av en hjärnskada. Information om detta fall finns i senats-protokollet.
- e) Vattenbehandlingen. Fångar ställs mot en vägg eller mitt på en gård och vattenstrålar under högt tryck riktas mot den så att de pressas mot väggen eller slungas flera meter.
- f) Torr u-båt. Offrets huvud täcks med en platspåse som dras åt runt halsen för att långsamt kväva honom. Denna form av tortyr dödade Nybia Sabalsagaray den 29 juni 1974.
- g) Man binder fången efter en häst eller ett fordon och släpar honom över fälten.
- h) Sken-avrättningar inför exekutionspatrull.
- i) Pålning. Fången fastbinds vid pålar utomhus med armar och ben brett isär.
- j) Sägbocken. Fången placeras naken med benen på var sida om en sågbock utan att kunna nudda golvet och med armarna brett isäg. Sägbocken ruskas kraftigt fram och tillbaka i timmar och för fången känns det som om han eller hon sågas mitt itu. Detta skadar könsorganen, framför allt kvinnornas.
- k) Fången hängs upp i handlederna ihopbundna med ställinor utan att kunna nudda golvet.
- l) Fången får ögonen förbundna långa perioder, 90 dagar inte ovanligt.
- m) Papegojpinnen. En brasiliansk uppfinning som består i att man använder en horisontell käpp där fången hängs upp i knäveckan med händer och fötter hopbundna. Kroppen får en lila färgton eftersom blodcirkulationen stoppas och fången svimmar.
- n) Grillen. Fången binds vid en grill över glödande kol.
- o) Psykologisk tortyr. Innefattar sken-avrättningar, övertäckt huvud, isolering, hot om våldtäkt eller mord på nära anhöriga, förödmjukelser etc.
- p) Droger. Användande av pentotal och andra hallucinogena droger har ofta rapporterats i tortyrsammanhang.

Trots omfattningen och intensiteten i förtrycket i Uruguay, som i vissa fall är i nivå med förtrycket i Chile, har den politiska situationen i landet inte lyckats väcka något större intresse internationellt sett. Medan kuppen i Chile var en snabb och dramatisk händelse som uppmärksammades världen över har det långvariga, gradvisa militära maktövertagandet i Uruguay inte haft någon dramatisk vändpunkt. Genom att man i Uruguay upprätthållit en laglig fasad med en civil president är kontrasten skarp mot den chilenska militärjuntans image. En annan förklaring till omvärldens relativa ointresse kan vara att militären i Uruguay kanske framstått som garantin för lag och ordning i ett land som sönderslitits av stadsgerilla medan militären i Chile avskaffade den lagliga regeringen.

Sedan Tupamaros oskadliggjorts riktas nu förtrycket mot varje politisk grupp som vågar uttala sig för återinförandet av den parlamentariska demokratin.

I både Chile och Uruguay, två länder med en lång tradition av civilt styre, liberala konstitutioner och respekt för de mänskliga rättigheterna, ansågs de väpnade styrkorna som opolitiska.

"I båda länderna har de styrande militärerna gått utöver sina ursprungligen deklarerade avsikter att slå ned våldsamma uppror och de försöker i den anti-marxistiska och anti-kommunistiska kampens namn nu utrota allt vänsterinflytande, särskilt inom politik, undervisning och fackföreningar. I båda länderna skrivs nya konstitutioner som troligen blir auktoritära till sin karaktär i avsikt att hårt begränsa utrymmet för politiska aktiviteter. Många konservativa och liberala som ursprungligen stödde de militära interventionerna oroas av denna utveckling." (The Review of the International Commission of Jurists, juni 1974.)

Den allmänna bilden av situationen i Uruguay uppvisar de karakteristiska dragen av en djup pågående kris. Landets katastrofala ekonomiska situation och det politiska livets totala förlamning - med omfattande arresteringar och utbredd tortyr - är ytterligare skäl för allmänt avståndstagande. Dessutom finns det delade meningar inom militären beträffande det oundvikliga valet 1976 när president Bordaberrys presidentperiod utgår - somliga vill inrätta ett oförtäckt militärt styre, andra är för en återgång till ett parlamentariskt styrelseskick. En stark internationell opinion skulle kunna fungera som ett stöd för anhängarna av parlamentarisk demokrati.

+++++

Lista över 22 personer avlidna efter tortyr

Luis Carlos Batalla, död 25 maj 1972. Det första och sista dödsfallet under tortyr som officiellt erkänts. Batalla var 32 år, byggnadsarbetare, gift och far till två barn. Kristdemokrat och aktiv inom Breda Fronten^x. Inga anklagelser gjordes mot honom. De ansvariga för hans död åtalades aldrig.

Edison Marin, död 3 juni 1972. Jordbruksarbetare, medlem av Tupamaros. Lyckades tillsammans med ett hundratal andra fångar fly från ett fängelse i september 1971. Han greps på nytt och dog i ett militärfängelse. Det rapporteras att Marin bands vid pålar på marken och att hundar slet sönder hans kropp.

Hector Lorenzo Jurado Avellanda, död 15 juli 1972. Metodistpastor, avled på militärsjukhus några dagar efter arresteringen.

Carlos Alvariza, död 23 juli 1972. 38 år, läkare, gift, tre barn. Medlem av Tupamaros. Arresterades den 5 juni och dog under tortyr på Batallon de Infanteria nr 14.

Roberto Gomensoro, död 12 mars 1973. 23-årig agronomstuderande, medlem i Uruguays studentförbund och i Breda Fronten. Han arresterades den 11 mars och den 12 uppgavs det att han flytt ur arresten. Hans hustru fick 1974 en dödsattest som daterar sig till strax efter arresteringen. Kroppen återfanns aldrig.

Oscar Felipe Fernandez Mendieta, död 25 maj 1973. Jordbruksarbetare och medlem av kommunistpartiet. Han dog i en militärbarrack i Durazno. Militärläkarna intygade att han dött av en hjärtattack men de kunde inte förklara de talrika blåmärkena över hela hans kropp.

Gerardo Alter, död 22 augusti 1973. 27-årig argentinare, medlem av den argentinska gerillarörelsen ERP, arresterades tillsammans med Walter Hugo Arteche. Båda avled samma dag. Officiellt omkom de i väpnad strid men de officiella dödsattesterna uppger att de avlidit av "akut lungödem".

Hugo Leonardo de los Santos Mendoza, död i september 1973. Ung agronomstuderande, arresterad misstänkt för samröre med Tupamaros. Kroppen återlämnades till familjen tillsammans med en dödsattest som uppgav lungödem som dödsorsak. Släktingarna lät obducera kroppen, som var täckt av blåmärken. Det bevisades att dödsorsaken inte var lungödem. Fallet fördes ända upp till HD men i augusti 1974 beordrade regeringen att undersökningen skulle läggas ner, därför att den var "en fara för statens säkerhet".

Gilberto Gowland, död 19 september 1973. Arbetare och militant vänsterman. Han uppges ha torterats i fem sex olika militärbarracker. Avled på militärsjukhus.

Aldo Perrini Guala, död 5 mars 1974. 34-årig specerihandlare, gift, två barn. Han arresterades den 26 februari för förhör angående misstänkt samröre med Tupamaros. Han avled förmodligen till följd av "u-båts"-tortyr, dvs hans huvud hölls under vatten tills han drunknade.

Laura Raggio och Silvia Reyes, döda 21 april 1974. 20 resp 19 år gamla studenter och Tupamaros-medlemmar. De arresterades vid en husundersökning i Montevideo. Under samma operation dödades Diana Maidanik med 35 skott när hon öppnade ytterdörren. Dagen därpå lämnades kropparna efter Laura Raggio och Silvia Reyes till resp. familjer. De uppvisade skottskador, märken efter slag och stora fläckar på huvudet där håret slitits av.

Alberto Blanco, död 12 maj 1974. En av dem som arresterades samtidigt med

^x Breda Fronten (Frente Amplio) - folkfront m. center/vänster-anknytning

Laura Raggio och Silvia Reyes den 21 april. Den 12 maj meddelades hans anhöriga att han dödats under väpnad konfrontation med militären. Familjen tvingades under-teckna ett löfte att inte öppna kistan som överlämnades till dem. Bårhuspersona-len uppgav att kroppen saknade ben.

Nibya Sabalsagaray, död 29 juni 1974. 24-årig lärarinna, medlem av ett kommunistiskt ungdomsförbund. Hon dog samma dag som hon arresterades, kvävd till döds av en plast-påse över huvudet. Familjen underrättades om att hon begått självmord.

Anselmo Garcia, död 12 augusti 1974. Banktjänsteman och fackföreningsledare. Arres-terad och torterad två gånger. Avled sedan han frigivits andra gången.

Horacio Mujica, död i november 1974. Tupamaros-medlem, avled på en privat klinik efter att ha utsatts för svår tortyr. Det uppges att han frigavs därför att han var döende och myndigheterna ville inte ta ansvar för hans död.

Ivan Morales, död 22 november 1974. 26 år, gift, tre barn. Arresterades den 20 november av civilklädda män. Två dagar senare lämnades hans kropp till en begravningsentreprenör med familjens adress och en uppgift om att han begått självmord. Under begravningsceremonierna kunde vittnen se att hans ansikte var vanställt av slag och att han hade ett slarvigt hopsytt skärsår i nacken.

Amelia Lavagna de Tizze, död 29 april 1975. 58 år. Den 27 april hade hennes man arresterats av säkerhetsstyrkor. Dagen därpå bröt sig militärer in i deras hem och grep fru Tizze. Några timmar senare ombads parets dotter, Amanda Tizze de Rezzano, att hämta sin mors kropp vid ett militärt förband. Officiellt uppgavs att fru Tizze hade tagit gift under militärens husundersökning. Släktingarna förbjöds öppna kistan. Några dagar senare arresterades dottern och hennes man Hector Rezzano. Alla tre är fortfarande fängslade.

Alvaro Balbi, död 30 juli 1975. 32-årig medicinstuderande och musiker, gift, fyra barn. Medlem av kommunistpartiet. Arresterades under ett möte den 29 juli och fördes till ett av underrättselstjänstens kända tortyrcentra i Montevideo. Två dagar senare lämnades hans kropp till familjen med förklaringen att han dött av en astma-attack. Spåren efter tortyr var emellertid otvetydiga: frak-turer, brusten lever, bränmärken, blåmärken.

Carlos Curuchaga, död 26 september 1975. 63-årig läkare, medlem av Breda Fronten. Han arresterades den 10 juli och torterades svårt av polisen. Överfördes till allmänt sjukhus där han senare avled.

Pedro Ricardo Lerena Martinez, död 29 september 1975. 33-årig tjänsteman, gift, två barn. En av grundarna av Tupamaros. Han arresterades den 25 maj när väpnade styrkor gjorde en razzia som resulterade i 22 arresterade, tre skadade och tre dödade. Den 29 september överlämnades hans kropp till de anhöriga med uppgiften att han begått självmord. Trots att familjen förbjöds att öppna kistan undersökte man kroppen som visade tydliga spår efter svår tortyr.

- - - - -